

S. XIII, Pujol, *Docs. en vulgar* VII, 16, p. 16; «Nós avem parlat adés ab lo rey d'Aragó ---», Desclot, cap. 104; «esta lenya d'on la aguès? —Sényer, de l'ort la portí adés», *Set Savis*, v. 1788; i en Eiximenis, *Terç* (NCL. VI, 43, 143); de vegades amb el matís un poc més distant, de 'fa poc temps': «al venir adés de Belvís, Bernadot ab los aragonès hac de nós 60 sols.», en un doc. d'Aiguatèbia (Conflent), del començament del S. XIII (Pujol, *Docs. en vulgar* VII, 16).

Sobretot en el període medieval, abunden també les altres accs., el comú denominador de les quals és pertot la idea de gran proximitat al moment en qüestió, normalment 'proximitat al present'; pot ser, doncs, 'dins pocs moments des d'ara (cap al futur)'. Així en les *VidesR.*: «en nom de Jhesucrist --- home veyes adés ---» (223r2, trad. «in nomine Jhesuchristi --- vide ---» (Gr. p. 683); i en la *Cròn.* de Jaume I: «e açò sia adés feyt» (cap. 55); «per cert yo l'ociuré adés», *Set Savis*, v. 2395; «rossinyol, tu no cants, / e mostre-m tos infans, / c' adés los menjaray» en el nostre Cerverí (*Rossinyol* v. 57); «qu'él no-y enantaria a adés entró n'agués scrit als reys d'Espanya» a. 1312 (Miret, *Templ.* 379); «vós nà vauràts adés lo comensament», *Questa* (trad. Reixac, S. XIV, 6.37); «sapiats que cové que vós e vostre fill muyrats adés en lo foch», *F. Contastí* (NCL. XLVIII, 87); «segons que <n>s apar per scriptures antigues, de les quals los ditz messagers són aparelatz de fer fe <donar fe, garantia> adés al dit Sr. Rey» a. 1317 (RLR XXXI, 77); sovint combinat amb *de present*: «e pus axí és, adés de present responem cumplidament a nostro avonclo ---», Muntaner (cap. 145, i igualment cap. 390). O bé es pot tractar de 'tot seguit després de quelcom que narrem': «e diu que, si no l'à adés, / la sua vida pochà és», *Lleg. Sevilla* (*LleuresC.*, 222, v. 160); «de tot encant és entès que ha espay de deu dies a pagar --- si doncs, quan tenen l'encant, no deyen adés a pagar», *Costums de Tortosa* (380); «que us faria prestar d'aquella que collida és, aytant com muntàs la dècima de un ayn, per ço que vós poguéssets los affers començar adés», a. 1318 (Finke, *A. Arag.* III, 349); «gran desplaer havia com jo no me-n podia portar a adés aquells 40.000 florins, per ço com se pensava que foren bons al espeegament del viatge», a. 1323 (Finke, *A. Arag.* III, 437); «la comanadoria de Gardeny non puxe haver a adés gran profit del dit terme», a. 1359 (Miret, *Templ.*, 410).

Sovint, com en italià i altres llengües de la família, adés va pendre el sentit de 'ara, en el moment present'. També l'usava amb aquest valor Cerverí de Girona en la *Faula del Rossinyol* (c. 1270 o poc abans): «però adés m'acort / c'un mal hi à sí fort / c'om no n'ha garió» (v. 33); «si'l Concili no-s fa adés ---», Lull (*Concili*, NCL. III, 121, 207); «en la Cort no à noves a adés noveles que-us fassen a escriure; salvant ---», a. 1311 (Finke, *A. Arag.* I, 271); «yo quant a adés no-us pusc fer saber --- en especial sso que él m'à dit», a. 1313 (id., ib. III, 234; un altre de 1330 III, 546); «que-ls o greça molt, mas que no era, quant adés, en volentat de pendre muylet», *Filla del*

R. d'Hongria (NCL. XLVIII, 30); «com la dodalia --- e los pròmens del dit loch qui passats són, e aadés viven», Besora, a. 1368 (*BCEC*, 1909, p. 273); i en Eiximenis: «en estiu ---, en autumne --- en hivern --- en la primavera --- e adés, en lo pascal ---», *Terç* (NCL. VI, 51).

Però encara importa més posar de relleu els casos, força freqüents en la llengua arcaica, en què adés té el sentit de 'constantment, incessantment', que és com apareix ja en Guillem de Cervera, a mitjan S. XIII (941b): «Magdalena parlava / de Dieu sovén, adés: / per ço car molt l'amava, / l'era del cor tan prés»: sembla haver-hi una gradació intensificadora 'no sovint sinó a cada moment'; també en altres passatges de Cerverí de Girona: «l'rossinyol fés lays / al mils que poc e mays; / però, sitot cantava, / dins e-l cor sospirava e regardava adés / sos fills qui l'éron prés» (*Rossinyol*, v. 75); i en Lull: «per açò creix adés ma desconsolació e mon marriment, a totes les vegades que lig en est libre», *Blanqueria* (I, 230.3; mal entès en *AlcM*). Com veurem això reapareix en altres llengües romàniques del període arcaic.

Ja una mica des del principi, i sobretot en avançar els darrers segles medievals, es va estenen cada cop més l'ús de certes combinacions del mot amb d'altres, i encara més amb si mateix. La fórmula repetida adés adés, sense interrupció, s'usava precisament a manera d'intensiu d'aquest mateix significat arcaic 'en forma incessant, constant', 'seguit, sense interrupció': «de gran goyg que ach no podia parlar, mas plorava e abressava e besava adés adés lo comte», *Filla del R. d'Hongria* (NCL. XLVIII, 45), i ja en les *Cròniques* de Jaume I i de Muntaner: «de la vila d'Alçamora combatien los adés adés» (cap. 236), «e-ls prohençals despartaren-se a mal so, e tantost l'almirall En Roger, levant rem adés adés, dexà-ls guarnir e aparelhar» (cap. 152). Més corrent, i encara usada modernament (especialment en la llengua literària), és la repetició espaiada, per indicar una alternativa en el temps o en altra cosa: «sia que lo hom adés sia en un stament bo, adés sia en altre, mal», Lull, *Merav.* (ed. Ag. II, 222), «e lo Capità anava adés a la un cap, adés era a l'altre», *Tirant lo Blanc* II, 240 (molts altres exs. en la novella, I, 111, II, 126) i sovint en els clàssics medievals. Altres combinacions comprenen *sus adés* (com adés de present) i ara --- adés comparable a adés --- adés, sovint també ara e adés implicant que hi ha suma tant com alternativa de les dues possibilitats.

Modernament l'ús de adés ha deixat de ser general: a Barcelona és un mot oblidat, i en general ho és en la major part del territori dels dialectes oriental i balearic. A les Illes Balears, avui solament es conserva en la locució adés i ara, del valor que acabem de veure, només que girat en ordre contrari. L'ordre medieval el trobo supervivent en alguna localitat valenciana, particularment en la pronúncia relaxada i contractada ayadés 'a cada moment', que sento a Alfàs (1963): «ayadés assoma 'l cap». Adés-i-ara és ben viu a tot Mallorca i Menorca, i sovint en forma plena, fins en ambients ben rurals: els bosquerols de Bunyola m'ex-